

GENERAL EISENHOWER v pomenku z našimi fanti v Franciji.

Tri vlade si dale mandat preurediti svet v trajen mir

DUMBERTON OAKS BO IME V ZGODOVINI — MORDA. — "DRŽAVE NAD DRŽAVO" NE BO. STARI VZROKI ZA VOJNE OSTANEJO. — KAJ BO Z OBLJUBAMI, KO BO KONEC TE BORBE?

V prijetnem letoviščnem kraju Dumberton Oaks blizu Washingtona se je minuli pondeljek pričela konferenca, katera namen je zgraditi temelj za trajen mir. A če že trajnega ne bo mogoče ustvariti, pa spremeti saj take pogoje, da od njih nato za dolgo dobo ne bo pretila nobena nevarnost.

Tri vlade vodijo

Samo zastopniki treh držav so se zbrali v Dumberton Oaks; Zborujejo za zaprtimi vrati. Obljubili pa so obvezati javnost s kratkimi poročili, da bo vedela, kaj se godi.

Na kratko, Anglia, Zed. države in Rusija so prevezle vso odgovornost za bodoči svet, a vendar je nobena noč, ker si jo vsaka po svoje tolmači.

V marsičem so se njihini predpravilni diplomati že v naprej sporazumeli. Kajti nesoglasja med nekaterimi državniki teh treh velesil so bila tolikšna, da bi kaj lahko prišlo do težkega spora med njimi.

Sporazum ni še znan

Dasi so se te tri velesile — namreč Zed. države, Anglia in Sovjetski unija že v marsičem sporazumele, vendar je med diplomati znano, da nimajo še nobenega določnega programa. Vzrok je, ker se interesi med njimi so zelo različni.

V tej vojni, in tudi že po prejšnji vojni, so postale Zed. države najmogočnejša pomorska sila. Skozi dolgo dobo je bila Anglia "vladarica morja". Sedaj imajo to vlogo neoporečno Zed. države.

Mnogi kongresni in senatorji zahtevajo, da si naj ta dežela vzame za svojo bodočo varnost otoka in vojne baze, kjer koli se ji zdi potrebno, neglede komu spadajo. Tako si zamišljajo, da naj postanejo tudi vsi važni angleški, francoski in nizozemski otoki na Atlantiku in Pacifiku naša posest — namreč, če so strategično važni za Zed. države. Vsi otoki pa so strategično važni, neglede v katerem morju se dvigajo iz vodne gladine.

Dreganje v Angliji

Vsi, ki to predlagajo, dregajo predvsem v Angliji, češ, ker teh otokov ona ni mogla braniti, če so bili napadeni, je najboljše, da jih prepusti nam. In da ne bo zamere, naj se to uredi na povsem trgovski način. Anglia tež deželi dolguje precej milijard, ki jih v gotovini in v blagu ne bo mogla nikoli plačati. Naj torej obveznost poravnati z otoki.

Poleg tega ima za svojega glavarja človeka, ki je unija premogarjev izvlekel siloma iz socialističnih tokov in jo prenosil v politično žogo za svoje namene.

Premogarji se sicer v politiki ne ravnajo po njegovih navodilih, a hudo jim je, ker se zavavlja njihen denar zmerom v takte politične namene, kakršne si Lewis določi.

Angleška vlada bi tega poniranja ne hotela sprejeti, je pa pripravljena deliti z Zed. državo.

Nemški odpor na vzhodni fronti znamenje strahu pred sovjetsko invazijo

"Druga fronta", ustanovljena 6. junija z invazijo v Francijo, je postala res to kar je hotel že dolgo pred tem Stalin.

Bliskovito prodiranje ameriške armade, pa tudi angleške in kanadske na Francoskem je tolikšno, da se nacijska fronta krši in odmika hitreje kot pa je pričakoval v svojih načrtih zavezniški vrhovni poveljnik general Eisenhower.

Daši je Hitler zagotavljal, da si bodo zavezniški z vsakim poskusom invadirati Francijo polomili zobe, kajti njegova "festung Europa" je nepremagljiva, je sedaj jasno, da je krivo preroval.

Bitko za Francijo in "festung Europa" je Hitler izgubil.

Povsem drugačna situacija pa je nastala na vzhodni fronti. Ko je Hitler zagrmel, da ne sme noben sovražnik stopiti na sveto nemško zemljo, je imel predvsem v mislih rdečo armado. Nje se Nemčija ne boji samo zaradi njene ofenzivne sile, pač pa, ker bi, v slučaju, da zasede magari le del Nemčije, pomagala onim, ki bi razlastili posedujoče.

Ko je že izgledalo, da ima rdeča armada Varšavo v pesteh in so se Poljaki v nji uprli, in veri, da je poraz Nemcov v tem mestu le še vprašanje nekaj ur, so nacijsi pokazali tako mogočen odpor, da je moralna rdeča armada odnehati in se pripravljati na očakanja.

Ob enem v Berlin oznanil, da se kmalu prične nemška protiofenziva, s katero so začeli ob Varšavi, na Litvinskom in na meji Vzhodne Prusije.

Zanimivo je, da kadar so Nemci bežali iz Rusije, so mnogi "priznani" veščaki tolmačili, da se umikajo do avtorov z Rusi. In sedaj pa, da se Rusi nočijo truditi zato, ker prepričajo glavno breme vojevanja zapadni fronti (v Franciji).

Resni ljudje smatrajo, da ker se pruskim militarnim ni posrečilo strmoglaviti Hitler, skušajo sedaj rešiti kar se največ da na način, da vzhodna fronta ostane izven nemških mej iz strahu za ekonomski sistem, ki so zanj s Hitlerjem vred. Zanjo se, da će Nemčija že mora biti poražena, naj bo na zapadni fronti, kajti od tam ji za njen ekonomski red ne preti tolikšna nevarnost kakor z vzhoda. Hitler ob enem poudarja (Londonu in Washingtonu), da će bo nemška civilizacija zrušena, je edino, kar jo lahko nasledi, boljševski barbarizem. A izgleda, da tudi s tem strašilom ne bo zmagal.

Tretji partner

Toda — ker svet vandarje nives pod njuno kontrolo in tudi ne bo, je bilo treba odgovornost razširiti. Glavno besedo kajpada naj imata složno Churchill in Roosevelt, nato se sporazuma s Stalinom, in ko bo opravljeno z njim, se pa končno dogovor da še Kitajski v pregle din v podpis.

V resnici grade torej temelj bodočemu miru samo te tri velesile. Kitajsko pa omenjajo zaradi lepšega.

Tudi druge dežele bodo upoštavane

Kadar se te tri sile povsem domenijo kaj hočejo, potem bodo tudi vlade ostalih združenih narodov povabljeni zraven.

To se pravi, da kaj pokritizirajo, da izvolijo par svojih ljudi v vrhovni svet, a drugače pa bodo še veliko bolj brez veljave, kakor so bile v prejšnji ligi narodov. Posebno Francija je zapostavljana v teh pogajanjih. V prejšnji vojni, oziroma po zmagi, je bil njen Clemenceau vodilni krmkar mirovne konference, na drugem mestu angleški Lloyd George in daleč na tretjem mestu italijanski Orlando. Nad vsemi pa je mislil, da bo nadvladoval ameriški Wilson.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Koliko teritorija prepusti Italija Jugoslaviji na podlagi premirja?

Svoječasno smo omenili, da so reporterji Roosevelta vprašali, čemu se ne objavi pogovor premirja z Italijo, pa je dejal, da ne vidi vzroka, zakaj se naj bi se skrivalo javnosti. Pa sta vojni in državni departmanti pojasnila, da vsled važnih razlogov ni še čas za objavo.

Ko je bil nedavno na obisku v Italiji Churchill, so se v par mestih dogodile demonstracije proti zavezniškemu podpiranju dinastije in starega reda. Ob enem so množiče zahtevalne objavo in pa olajšanje pogovorjev premirja. To pomeni, da se o

njih med ljudstvom govoriti, če tudi se jih ne sme še priobčiti.

Dne 16. avgusta pa je ameriška časniška agencija United Press iz Londona poročala, da je radio Berlin omenil v svojih dnevnih nacijenskih vesteh tudi pogovor premirja, ki sta jih odoberila "izdajalca Victor Emanuel in Badoglio" v škodo Italije.

Odpovedala sta se otoku Elbi in par manjšim otokom v prid Francije, je pravil nacijski poročalec v Berlinu glasom poročila UP, in v prid Jugoslavije pa Istri, Zadru v Dalmaciji in Reki. Gleda slovenskega Pri-

morja in Trsta UP v prej omenjeno poročilo nič ne omenja. Pravi pa, da sta se odpovedala angleškim otokom, ki se jih vrne Grčiji, Pantelerijo in male sosedne otoke, ki so velike strategične važnosti, dobi Anglia, in Etiopijo pa "vrneta" cesarju Haile Selassieju.

O ostalih starejših italijanskih kolonijah se bo odločilo na mirovni konferenci.

Italijanski učenjaki in umetniki v Ameriki so v enem svojih proglašev, ki so ga objavili letos, zahtevali, da morajo italijanska mesta, kakor je Trst, ostati pod Italijo, vprašanje tistih krajev, v katerih so Slovani in Nemci kompaktno naseljeni in so sedaj "pod Italijo".

pa naj se resi med prizadetimi

deželami samimi, to je, na eni strani med Italijo in Jugoslavijo, na drugi pa med Italijo in Avstrijo.

Unija premogarjev politična žoga v rokah JLL

Dne 12. sept. se pričene v Cincinnati v Ohiu konvencije ene izmed najvažnejših ameriških unij — United Mine Workers of America. Je izmed vseh najboljše disciplinirana, je najbolj proletarska in zelo imovita ob enem.

Poleg tega ima za svojega glavarja človeka, ki je unija premogarjev izvlekel siloma iz socialističnih tokov in jo prenosil v politično žogo za svoje namene.

Premogarji se sicer v politiki ne ravnajo po njegovih navodilih, a hudo jim je, ker se zavavlja njihen denar zmerom v takte politične namene, kakršne si Lewis določi.

Angleška vlada bi tega poniranja ne hotela sprejeti, je pa pripravljena deliti z Zed. državo.

JLL nastopa, kot da je UMW njegova privatna farma. Govori sedaj za tega, sedaj za drugega politika, sklene pakt s komunisti, nato pa jih zavrže, prekoči iz republikanske v demokratsko stranko in nato pa znowa nazaj, razgraja vse križem in izrabli zase in za svojo unijo kjerkoli in kolikor največ močoge.

Naprednemu gibanju, med ameriškimi Slovenci so bili baš premogarji glavna opora. Ko so prišli sem, je bila unija U. M. W. of A. skoroda tako socialistično usmerjena, kakor soredne unije v Evropi in drugje.

Mnogo vzrovkov je bilo, da se je spremenilo. Eden glavnih je, da se je vodstvo nad njim po-

lastil J. L. Lewis.

Kopači premoga ga večinoma spoštujejo, dasi so ga in ga še čestokrat tudi preklipajo.

Kaj bo ta unija storila v teh važnih dneh, ko se njeni zastopniki snidejo 12. sept. v Cincinnati? To je vprašanje — in ni. Dokler bo glavar v nji JLL, se bo obračala po vetrju — uradno namreč, enako, kakor se bo nabolj semintja JLL.

Eno pa je Lewis pred 4. leti lahko vendarle spoznal: Tudi če so ruderji še tako zanj, "politično pa so proti njemu. Saj v veliki večini.

Nesreča z ameriškimi unijami je, da lahko njihni voditelji zlorabljajo svoje titelne v po-

litične namene. JLL to vrši že leta in leta s tem, da podpira v politiki stranko, katera je unjam najbolj sovražna.

Tako tudi sedaj izvleha glasilo UMW Journal za politiko, ki nima z interesi premogarjev nobenega stika. Toda če premogarje vprašate o tem, odgovarjajo, da ga ni večjega in boljšega bojevnika za njihne pravice kot je JLL. Ta in drugi slični pojavi ameriških delavskih unij v politiki pojasnijo, čemu je delavstvo tako silno brez vpliva v politiki vsej svojemu političnemu "umešavanju". A umešava se vselej samo v prid kandidatov starih dveh strank, ki organizirancem delavstva nista bili še nikdar prijazni.

Mi hočemo dobro drugim in sebi, zato delujemo socialistično. Tega se pristaši Proletarca zavedajo toliko, da delajo za to načelo tudi v teh časih, ko so vsekrižem zaposleni. A imajo trden namen, da ko vojna vihra mine, si hočeo ohraniti gibanje, kateremu je med našim ljudstvom ta list za glasilo.

"Leteči roboti" ubili v Londonu nad 5 tisoč ljudi

Od kar so nacijsi začeli pošljati nad London svoj najnovnejši "peklenski stroj", znan "leteči robot", pa do konca julija, so z njim ubili nad pet tisoč civilnih prebivalcev. Churchill je v parlamentu poročal, da so v prvih treh tednih ubili 2,752 civilistov, na tisoče pa jih bilo ranjenih, mnogo smrtno. Veliko je trajno počabil.

Meseca julija je bilo ubitih od "letečih robotov" nadaljnih 2,441 oseb, med njimi 1,022 moških, 1,187 žensk in 232 otrok pod 16 let starosti.

Poškodovanih je bilo v istem mesecu 2,746 moških, 3,876 žensk in 485 otrok pod 16 let starosti.

Poškodovanih je bilo v istem

Kdo bo pograbil vladno imovino, ko mine vojna?

VELIKO JIH JE, KI PREŽE PO LJUDSKIH MILIJARDAH? — MARSIKDO, KI MORE V "NOTRANJOST", BO OBOGATEL ČEZ NOČ. VELIKE KORPORACIJE SI OBETAO ŽETEV

Dogodilo se je, da je bilo že veliko vladnega odvišnega materialja prodanega, n. pr. avtih obročev, pisalnih strojev, kovin itd., in da so kupci, ker so bili "insajdarji", dobili to blago takoreko zastonj. Kaj sele bo, ko bo vojne konec in bo vladna imela na rokah ogromne zaloge raznega blaga, živil, tovarne, avionska vzletališča itd. širok sveta. Največ kajpada tukaj.

Pomoč korporacijam

Ker se je ob pričetku vojne s produkcijo mudilo, je vlad zgradila novih tovarn v vrednosti mnogo milijard dolarjev, za par tisočakov, si bo odpril pot v milijonsko družbo. Tako je bilo v prejšnji vojni in tudi v sedanji so se pojavili mnogi.

Kdo bo mogel kupiti na primer celo skladisča tega ali enega blaga, ki stane vladu recimo 20 milijonov dolarjev, za par tisočakov, si bo odpril pot v milijonsko družbo. Tako je bilo v prejšnji vojni in tudi v sedanji so se pojavili mnogi.

Kompanije preskrbljene

Kadar bodo naročila odpovedana, kompanije ne bodo nič na izgubi, ker jim vladam jamči za take slučaje kriti yso vsoto in dobiček in potem jim nudi še posebne olajšave za dobo, ko se bodo spremnile iz vojne v cilenju.

Niso pa protežirani interesni ljudstva, kajti milijarde, ki jih je dal za

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdača Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$8.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$8.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Velika "gostoljubnost" rimske aristokracije

Za preosnovitev Italije je potrebno, da je saj pet do deset let pod višjo kontrolo, katera bi ljudstvu politične pravice skozi to dobo stopnjema vračala. Tako je po virih, ki jih je objavil New York Times, zavezničkom svetoval Pij XII. s pismom, ki ga je naslovil newyorskemu nadškufo Spellmanu. S pomočjo drugih sporočili pa je hierarhija in aristokracija dala zavezničkom razumeti, da ako se okupacijska (ameriška in angleška) armada po končani vojni iz Italije prehitro umakne, bo nastala v nji civilna vojna in "komunizem".

Gaetano Salvemini, ki je profesor italijanske zgodovine na univerzi Harvard, pravi v "Nationu" z dne 19. avgusta, da je čudno, kako italijanska aristokracija in Vatikan strašita zavezničke pred "komunizmom", namreč kot da se ga lahko v Italijo poslje iz Moskve po pošti, dasi je bila komunistična stranka v Italiji prva izmed republikanske koalicije, ki je odobrila angleško-ameriško politiko za zaščito monarhije in njene dinastije. In pa da komunistična stranka, v soglasju domenka v Teheranu podpira, kakor v Ameriki, da ljudstvo lahko sodeluje s kapitalizmom.

Rimska aristokracija, hierarhija in privilegi in splošnem se ne boje komunizma iz Moskve, pač pa svojega lastnega ljudstva.

Dne 19. avgusta se je papež s posebnim pismom zahvalil zavezničkemu vrhovnemu poveljniku angleškemu aristokratu generalu Alexandru za vzorno obnašanje njegove armade v Italiji.

Progresso-Italo-Americano pa poroča, kako zelo gostoljubna je visoka italijanska gospoda, ki je prej stregla Mussoliniju in njegovim tovaršem, potem Hitlerjevim generalom in sedaj zavezničkim povelnjnikom.

Iz omenjenega italijanskega lista Salvemini citira: "Dne 13. julija je priredila visoka gospoda v Rimu banket. Njen gost je bil ameriški general Clark, poveljnik pete armade, dalje je bil gost general Home, ki povljuje zaveznički vojaški oblasti v rimskem okraju, in mnogo drugih. Na tem banketu je bilo veliko dam iz rimske aristokracije. Sploh, bila je sijajna družba..."

A. M. Uhl, poročevalc newyorskega dnevnika PM, pa je pisal, kako vabijo zavezničke poveljnike v svojo družbo največji stebri monarhizma. V ta namen se poslužuje posebno svojih blagorodnih dam, da čarajo zavezničke častnike. Ta gospoda poseduje krasne palače in vile. Ima služinčad, ki je naučena streči gospodarjem in drugim odličnim ljudem. Večina teh dam, pa tudi blagorodnih gospodov, obvlada angleščino zelo dobro in to zna, da je sedaj prišlo kot nalašč. Med damami italijanskega plemstva je precej Američank, ki so se s svojimi visokimi dotami prislužile v italijanske palače in gradove.

Vsa ta gospoda je sedaj v polni meri zaposlena z večerinkami in banketi, na katerih so častni gostje ameriški in angleški vojaški poveljniki in pa glavarji zavezničke vojaške uprave.

Italijanska aristokracija in visoka hierarhija ima kleti založene z najboljšimi vini in likerji. Shrambe so polne mesa in drugih dobrin, ki si jih kupuje na "črnem trgu". Zato prireja prav lahko enako sijajne gostije kot si jih morejo privoščiti milijonarji v New Yorku, s to razliko, da so v Rimu, Neaplu in v drugih mestih pod zavezničko oblastjo v Italiji spremljane še s srednjeviščnim aristokratskim pompon. To všeč.

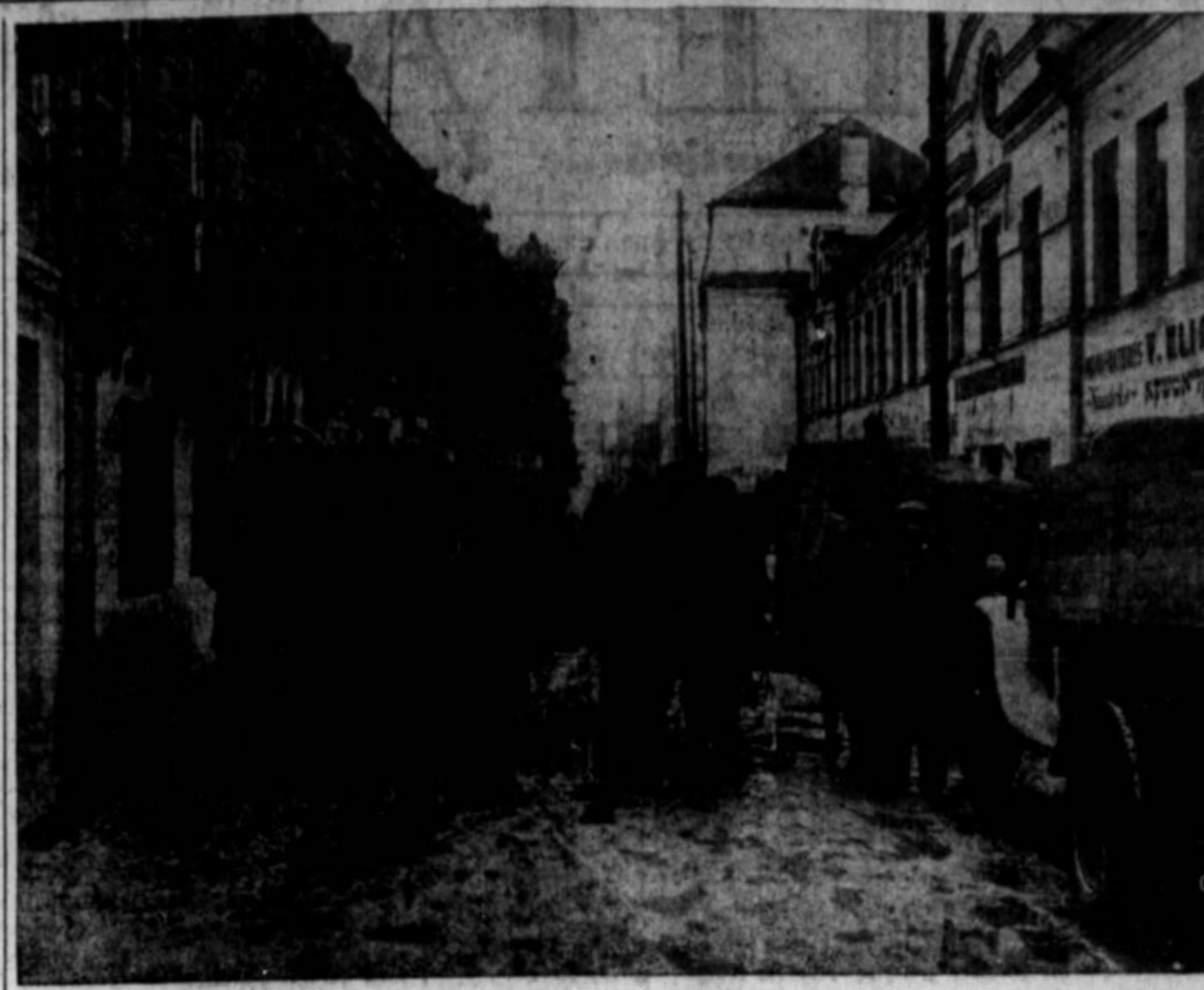
Tudi velike ameriške kompanije, ki imajo investicije v Italiji, so zelo pridne z vabljenjem ameriških in angleških poveljnnikov v svojo sredo. Stirideset ameriških kompanij je imelo pred to vojno investiranega v Italiji v industrialnih in trgovskih podjetjih 30 milijonov dolarjev. Vsota sama na sebi ni velika, toda njen pomen je v tem, da će se te družbe uveljavijo, bodo po vojni deležne velikega prometa, še večje kontrole in visokih dobičkov.

Sálvemini, ki je odgovorna oseba, ugotavlja, da je bila večina plemenitih dam in njihnih velikaških mož zvesta fašizmu do zavezničke invazije, oziroma do okupacije Rima. Toda ker Američani in Angleži porajtajo največ na tiste, ki so nekaj, nameč na one, ki imajo bogastva in titelne, so na maso pozabili. Italijanska aristokracija, hierarhija in plutokracija zagotavlja visokim častnikom zavezničke okupacijske armade, kako koristno je bilo za Italijo, da so ji oteli dinastijo in pa da vzdržujejo red in mir.

"A kaj bo, kadar odidete! Italija se bo kopala v kri... Komunizem se bo razobil po nji. Njena kultura, njena civilizacija, krščanstvo — vse bo uničeno!"

Toda vse to bo obvarovan, ako zaveznička armada ostane v Italiji tudi po vojni, nameč še dolgo potem, toliko časa pač, da se bodo privilegi znova utrdili, si organizirali orožništvo, sodišča in ječe, potem pa naj ljudstvo le dobi — po stopnjah seveda — "demokracijo", kakor jo je imelo pred Mussolinijevi fašistično dobo.

Nikjer se tu ne upošteva interesov italijanskega ljudstva, ki živi v silni bedi. Tu pa tam sedaj demonstrira, a proti — zavezničkom. Posebno proti Churchillu. Taktika zavezničke vojaške oblasti je tako očvidna v podporo privilegijev posedajočih, da

ULICA V KAUNASU, ki je glavno mesto Litvinske. Sedaj je v posesti rdeče armade in Litvinska je spet republika Sovjetske unije.

KATKA ZUPANIĆ:

IVERI

Jugoslavija — druga Švica

Nimam rada agentov. Zoprna mi je njihova posladkana prijaznost, še bolj pa njihovo gluško pretiravanje.

"Imamo še nekaj predvojnih madrac na roki. Ne oglašamo jih, ker se bojimo prevelikega navala. Zato..."

"Hvala! Ne potrebujem nobene nove."

"Aaampak vi naših madrac še niste videli! Cudež so moderne časa! Lepe, udobne, pa mehke tako, ko gospi puhi — ali pod živom se pa le ne udajajo. In so tople pozimi, poleti pa karok da bi ležali na hladnem gozdnom mahu..."

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

Izjemno so redke in taká redkost se je oglasila pred par dnevni.

Prav nič agentskega ni bilo na njem. Velik in težak, pa gorlok in z okroglim mehkim glavnim, je spominjal bolj na kakega dobrodušnega starega strica, ki se omisil prodajalnico z različno drobnarijo največ radi tege, ker se mu hoče družba...

"Ni mi treba..."

"...kajti ima naša tvrdka poseben patent nanje in so zato naše madrace edinstvene v vsej Ameriki! Cene pa —" tu se dramatično prime za glavo — "cene so pa tako nizke, da me je sram povedati..."

"Res škoda časa. Zbogom."

Ko odmrma, utegne biti 'Good by', ali pa kaj drugega.

POVESTNI DEL

JUŠ KOZAK:

ŠENTPETER

(Dalje in konec.)

"Kakor hočeš," je dejal Rok in zaločnili z vratimi.

Stopila je za njim in zaklenila. Sama se ni zavedala, da je to storila.

Nato se je spustila nazaj na klop in ostala nepregibno v temni sobi dolgo v noč.

Drugi dan zvečer se je zvedelo, da Liza prodaja. Krčma je ostala zaprta.

Cez par dni se je vračal Andrej zvečer proti domu. Nenadoma je stopilo predenj dekle.

"Ti si, Liza?"

"Jaz sem. Nekaj bi vam rada povedala. Pojdiva za vodo."

S čudnimi slutnjami v srcu je stopal po klancu. Ko sta stala pri vodi, se je Liza krčevalo oprijela njegove roke: "Slišite!" Beseda ji je zastala. Andrej jo je začudeno gledal. Nato je bruhičil iz nje: "Rok je pri vasi ženi!"

"Laže!"

"Pojdite domov in boste videli." Hitro je izginila in od tiste ure je niso v Šentpetru več videli.

Andrej se je plazil proti domu. "To mi je storila," je šepeval in besnost mu je žarela iz oči v temo. Do jutra je čepel za lipo. Videl je, kako je žena odpela okno in se naslonila. Zobje so mu šklepali od jeze.

"Ne, Liza ga je imela rada, pa se ji meša," se je tolažil.

Vrnil se je dopoldne. Zvečer ga je zaneslo k Pacu. Krčma je bila zaprta — "Laže, laže!" A klub temu je sklenil oprezati.

Ponoči ni mogel spati. Slednji šum ga je zabil oknu. Navsezgodaj zjutraj so ga videle v cerkvi. Stal je zadaj v temi in goreče molil: "Jezus, samo tega ne!"

Ona se je smejal, kakor obsedena.

Včas je stopil k njej: "Ti..." "No, ljubček moj..." "Nič!"

Tedaj je postala pozorna. "Prej je rohnel, divjal, a zdaj sumi, sumi, da sumi!" je mislila.

Vabilo ga je k sebi, on jo je hladno zavračal. Iskal je tolazbe v cerkvi. Ljudje so se čudili, ko so ugledali sivo glavo za kropilnim kamnom.

Marija je Svedrač prinesel novico. Tako jo je potrla, da je morala leči.

S solzami v očeh je prosila: "Rok, kaj si mi storil. To sramotilo! Rajše bi bila umrla, kadar da je eden iz naše hiše prizadel Godeževim kaj hudega. Rok, saj ni res!"

Rok jo je osorno zavrnih: "Mati, vi le lepo ležite, zame ni treba skrbeti!"

Marija je zvedela vse. Bolest jo je žgala, kakor bi ji v prsih tlela žerjavica. "Moj sin! Moj sin!" je molila. "O, Bog, zakaj mi nisi tega prizanesel? Andreju, Andreju je vzel ženo, jaz pa sem trepetala, da bi se z mislio

ne pregrešila nad njim. O, Krištof, ali te svet več ne pozna?..."

Noč in dan je ihtela: "Vsem, vem, da je res, kar je govoril: "Meni je odkazano delo!"

Andrej ni pustil žene same. V prvih jesenskih dneh so se priceli ljudje posmehovati.

Ujel je na uho: "Verjam... Godeževka... Ho, ho... Caharia... Ha, ha... S kom? I, saj..."

Doma jo je pogledal. Ni se mogel več varati. Takrat je zarjulo v njem. Sramota in razdejano posestvo ga je grizlo do norosti.

Odpravil se je z doma. Preden je odšel, je skril sekiro v vezi. Pravili so, da vidijo njegovo senko vsako noč.

Zena je oslepela za resnico. Z nemogočimi sanjskimi podobami se je varala. Roka je hotela obdržati za vsako ceno. "Andreja pustum, pa je... Če me ne vzame, vsaj nekaj časa bova živila skupaj. Mlada sem se... eto, to še niso leta!"

Pričakovala ga je na vratih. "Ne bodi nora, o belem dnevu. Vsi vedo, da ne bo njegov, samo ti si tako nora," je odgovarjal Rok tako hladno, da jo je speklo.

"Pojdi, nekaj ti povem. V gostilni bova sedela."

Dolgo se je branil, napisled se je vdal in stopil v hišo.

"Povej, kaj hočeš, povej!" je silila vanj.

"Ana, te neumnosti mi že presedajo."

"Tedaj se ji je zazdelo, da se je v možganah nekaj pretrgal. "Rok, ti si neumen," je ihtela, "vsi te goljufajo, samo jaz ne."

"Kdo vsi?"

"Vsi, vsi! Celo mati te je." Blaznost je gorela v očeh.

"Kako, mati?" Oklenila se ga je. "Pojdi z mano, pojdi, vse ti povem." Tiisti hip je vedela, da je izgubljena.

Radoveden je stopal zanjo. Ko sta bila v sobi, je dvakrat zaklenil. Venomer se je strašljivo oziral. "Povej, kaj veš?"

"Ce me poljubiš."

"Tak povej!"

"Obljubi mi, da ne pojdes danes mene."

"Ana, Andrej!"

"Ah, kaj! Drugače ne zveš!"

"Obljubljam!"

"Semkaj sedi!"

Ubogal je in sedel poleg nje na postelj.

"Ti, moj sladki Rok. Ah, danes si zadnjič pri meni. Ne laži!"

"Ana, če ne poveš..."

Sklonila se mu je na uho: "Veš, Aleš je Marijin sin in Rožmanov. Lep del domaćice bo dobil."

"Ni res, ti se norčuješ, Ana!"

"Res je, Andrej ve, Škofička je vedela. Tudi škof. Tebe so ogoljufali s tisto zgodbo, da je Luka njegov oče."

Daj mi roko, Andrej, midva ne bova več videla."

Segla mu je v desnico, ki je ubijala. Obe sta bili ledeno hladni.

Ostala je sama in trepetala v silni vročici.

Pod noč so se zopet odprla vrata.

"Rok, Rok, kaj si storil?"

Sin pa je skočil k omari. Maria ni pogledala, kaj išče.

Našel je. Roke so se mu tresle, ko jebral. Nato je pričel divje trgati. "Zdaj ne boš več pisala. Tako ste me hoteli ogoljufati!"

"Jezus, Rok, to je moja poslednja volja. Rok! Sveta je!" je zakričala.

"Prtepenec!"

"Ni res... On je..."

"Moj brat in vaš sin!"

"Kristus, Kristus!" Hotela je kvikuš, širila roke.

"Zdaj veste!" je dejal trdo in zapustil sobo.

Lovila je sapo. "Odpusti mi, odpusti!" Odprla je oči. Silen blešek od stropa do tal jo je vrgel nazaj. "Vaša sem!" je vz-

JAPONSKA JE V PRVIH DNEH VOJNE BLISKOVITO ZMAGOVALA. Sedaj pa že dolgo izgubila.

Gornje je slika, ko ameriški vojaki osvajajo otoško dijunglo nekje v južnem Pacifiku.

kliknila in omahnila z razprostrtnimi rokami.

Poslednje rane ni preneslo srce.

Zvonovi so bili mogočno in trdo, ko so jo nesli možje, kar jih je še bilo iz Cunjarjevega rodu. Zopet so se zgurnili iz vasi ob Savi, izpod Goloveca, z Barja, da pokopajo Zamejčevico.

Prvi za krsto je stopal Rok, med zadnjimi pa sta hodila Svedrač in Aleš, ki je moral še tisti dan po smrti iz hiše. Andreja ni bilo. Podal se je pred sodbo, ne da bi se enkrat ozrl v svojo hišo. — Položili so jo v vrsto.

Aleš je postal dolgo na grobu. Zvečer ni vedel, kam Svedrač ga je nasel ter ga peljal v krčmo.

Ko so zapirali, ga je povabil:

"Aleš, pojdi z menoj. Tvojega očeta sem imel rad. Pri meni najdeš streho, dokler se ne pre-

misliš. Dobri ljudje so bili. Sveti so zapovedovali in svet njim."

Aleš je hodil poleg njega s sklonjenim glavo. Pred Hostarjevo hišo, kjer so bila stežajna vrata zaprta, se je ustavil.

"Oče, tu notri sem delal od jutra do večera. Kaj naj storim zdaj?"

Stari je šepal naprej: "Eh, živeti boš moral, brez imena so te pustili."

Visoko nad materami so sestile zvezde. Ko so utihnili Aleševi koraki, sta obe, v katerih so živel Zamejčec in njegovi otroci, upri oči tja gori. Med zvezdami se je ena utrnila ter je izgubila v vesoljstvu. Kravava sraga je zaleskala na temen nebnu. Materi sta povesili oči v prisluhnini vase. V kamenitih telesih so bile večne ure.

Štigali lovci "Lightning," "Tomahawk" in drugi. Včasih sem se spomnil na mojega Amerikanca Aljošo in mi je bilo žal, da niše toliko star, da bi tudi on pomagal razbijati nemška gnezda. Razen tega, da bi se znašel pri partizanih, je bila moja največja želja, sedeti v takem srebrnem pticu in metati bombe na nemška mesta. Mnogokrat smo brali v kakem časopisu, ki so bili ubiti pri "barbarskih" napadih ameriških "letečih gangsterjev".

Kako se nam je zdelo vse skupaj smešno! Mi, ki smo na lastni glavi doživel mnogo bombardiranj s strani naših letal, smo pri vsaki bombi, ki je padla, bili veseli, ker smo vedeli, da je stvar nujna, čeprav lahko pademo tudi mi. In tako ni bilo samo naše mnenje, bilo je tudi mnenje vsakega pošteno mislečega Evropeja. Steli smo alarme in ko jih je bilo proti koncu že po pet na dan, še nismo bili zadovoljni.

Sedaj pa sem že več kot dva meseca v hribih, in vesel sem, da misli o tem koraku takoj kot vsi pri nas, tudi mama, "kajti samo ena je pot pravice in samo ena je sodba svobodoljubnega in kulturnega sveta." Zadnjič sem bral v našem časopisu, da je naša vojaška misija, ki je šla v London, obiskala tudi Jugoslavije pri BBC. Ker je tudi mama tam, je bilo za njega srečanje zelo zanimivo in bi rad zvedel, kako je bilo.

Prehodil sem med tem časom domala vse Primorsko in jo spoznavam in odkrivam in vidi dim, da popreje o njeni nisem vedel prav nič. Tudi po Tolminskem sem hodil. To je bil moj prvi obisk v planinah po tolikem času in nekoliko težko sem pihal navzgor in na žalost sem opazil, da po treh letih nisem več vajen hoditi po planinah. Vendar je bilo vseeno zelo lepo. Kaj bi vam opisoval Krn, Sogolino dolino in vse te lepote, saj jih sami dobro poznate. Kako

starše, brate in sestre. Skorvi so dobivali pisma od doma in sem jih neštetočrat zavidal. Tudi jaz sem dobival pisma vendar so mi pomenila vedno manj. Samo vsakih par mesecov sem dobil pismo iz Švica in takrat se mi je zdelo, da sem ga dobil od doma. Stavek, ki ga je nadavno pisal strič: "Tvojim sestrom gre dobro in te pozdravljam," sem prebral neštetočrat in si iz njega predstavljaj vse ostalo. Morda boste sedaj imeli priliko, da mi pišete in bom neskončno vesel, če bom dobil od vas vse podrobnosti, kako ste živel.

V zaporu sem imel prijatelja Ivana, tudi študenta iz Ljubljane, s katerim sem skupaj študirala, se sprejala in igrala šah. Z njim sva se večkrat pogovarjala tudi o Vas in o Ameriki. Življenje, ki ste ga živel Vi, se nam je zdelo ravno nekaj nasprotne, kot je bilo ono, ki smo ga živel mi. Tudi ko je zatulila sirena, in so prebivalci malega mesteca preplašeni bežali vsak v svojo luknjo, smo se mi veselo spogledali in dejali: "Že zopet so tu," če pa so zaceli lajati še topovi nemškega DCA, smo rekli: "No vendar še nekaj." Steli smo srebrne ptice in čim več jih je bilo, tem boljše. Zdeleno se nam je, da maščujemo vse naše tripljenje, tripljenje vseh naših ljudi, ki so umirali po taboriščih in ječah. Kako se spominjam skupin ameriških letal, ki so v grozdih plula preko jasnega neba in med katerimi so kakor bliski

prijetno je hoditi po tej naši deželi, kjer te v vsaki hiši sprejmejo kot dragega gosta. "Dobr dan, mamica." "Bog daj, tovariš, sedi in se pogrej!" In že smo zbrani okoli peči ali ognjišča in si pripovedujemo o naših skupnih uspehih. In ljudje poslušajo in pričakujejo boljši časov, katere s svojimi žrtvami že sedaj sami ustvarajo. In skoraj vedno bi lahko pogovor tako kot pravi tovariš Vilfan: "Hudo je, pa bo že boljše."

Rad bi ti povedal še o tov. Vilfanu. Spominjate se ga kot odvetnika dr. Vilfana iz Kranja. Težko si ga predstavljate kot vojaka. In tudi spoznali ga ne bi: z brki, s titovko na glavi, z brzostrelko na ramu, v uniformi in zavezniškom vojaškim plašču. Že v prejšnjem pismu sem pisal očetu, da je z zanimanjem poslušal njegove radijske oddaje in ga v tem znamenju prisreno pozdravlja.

Jaz sem postal na zunaj pravi "Tommy". Imam angleško uniformo in sem tudi nekaj drugačen, kot sem bil poprej. Sem že skoraj tako plešast (brez zamere) kot je mama, pa tudi sicer pravijo, da sem mu bolj podoben, nego sem mu bil prej. Sedaj tehtam 82 kg in mislim, da je kar zadost. Če mi morete pisati, mi pišite na naslov Borut Furlan... Za sedaj mislim, v kakšnih okoliščinah se bomo zoperi videli in koliko si bomo imeli povedati. Morda bo to kaj kmalu, morda do konca tega leta. Ko bo konec, pravijo pri nas ljudje, ne bomo delali teden dni ničesar, samo praznovali in veselili se bomo.

Mnogo beškov tebi, moja mama in tebi, mama, poljube Staši in Aljoši od Vašega

Bobe.

Dragi Boris!

Hvala za pozdrave, ki si mi jih poslal po radiju. Borut je v Slovenski Benečiji. Joža piše, da se je v delu izkazal in dobil težje naloge. Vse ti pove naš prijatelj Drago.

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

"Festung Europa" se Hitlerju udira izpod nog krog in krog. Kje so sedaj njegove gromovite besede? Pred nekaj leti je kakvi vladni v Evropi le ostro namignil, pa je počepnila kot putka. Jugoslovanska vlada je takrat brzala k njemu, pa rumunska, madžarska in par drugih, ostale pa so se zadržale mirno in bile tiho, da bi ga ne žalile in nemirjale. Se celo francoska in angleška vlada sta se leta 1938 ponizale romati k njemu, da ga zadovoljita na stroške Čehoslovaške. Sedaj je doigral. Da bi zmagovite dežele po vojni le poskrbele za tak mir, v katerem bi novi dučevi in firerji ne bili več mogoči.

Pater Bernard Ambrožič (kje neki sedaj razprega svoje mreže?) je na seji Sansove ekskurzije dne 12. aprila to leto tudi poskusil, kako bi mu šlo, če bi kar pred njenimi odborniki po hitlersko nastopil. Hudoval se je, rekel, da zna tudi on vpiti, in razlagal pa dolgo in široko, kakšni faloti in razbojniki so partizani in kakšni grešniki visti v Sansu, ki jih podpirajo. Dasi ni storil ničesar za Sans, se je vendarje pririnil s svojimi spletami toliko blizu, da je že precej z uspehom vrtal v njemu.

"Česar ne moreš osvojiti razbij. Ce ti ne uspeš od zunaj, se prikradi notri in vrtaj." Mnogi misijo, da je to samo taktika bivše kominterne in njenih strank, pa so se je jesuiti vseh vrst posluževali že od nekdaj. Tudi pater Ambrožič se je je prav močno oprijel in upal, da mu bo šlo. A sedaj je on tisti, ki s svojim molkom priznavata, da je — prevljudno rečeno — širil debelo neresnico in delal škodo svojemu narodu.

Na seji Sansa 12. aprila letos je pater Ambrožič predložil med drugim dolg "Javen protest zoper delovanje Sansa". navedel šest točk, s katerimi naj bi dokazal, kje večina Sansovega odbora z Adamičem na čelu greši, in izjavil, da so tudi merodajne ameriške oblasti o teh grehih s strani Zveze slovenskih župnij dobro poučene. To je bilo 12. aprila. Vsakemu izmed navzočih je dal kopijo "Protesta", čigar konec se glasi:

Na podlagi v teh šestih točkah navedenih dejstev ugotavljamo, da smatramo današnji SANS pod Adamičevim duševnim vodstvom za največjega škodljivega slovenskega naroda doma in v Ameriki. Smatramo ga za škodljivega slovenskega naroda, takoj za partizani v Sloveniji, o katerih gre soglasna sonda onih, ki morajo prenašati njihova zločinstva, da večje nesreče slovenski narod v vsej svoji zgodovini se ni doživel kot jo je prinesla v Slovenijo partizanska Osvobodilna Fronta. Zato izjavila-

že sedaj, da Churchill ne deluje za prevrate iz starega v novi red. In Churchill ima vsled angleške premoči v Sredozemlju na Jugoslavijo se vedno odlučujejoč vpliv, čeprav je v nji Stalin najbolj popularen.

Temeljna resnica v vsem tem je, da se narodi Jugoslavije lahko nadejajo po tej vojni veliko lepših dni, kot pa jih je bila deležna po prvi pa do te svetovne vojne.

L'Osservatore Romano v izdaji z dne 16. avgusta po ovinčnih preročuje zmago zavezničkov. Doslej je bil urejevan na videzno strogo neutralno, toda idejno do lanskega leta pa naklonjen osišču. Sicer pa je pregovor, da časi se menjajo, vreme tudi, a Vatikan pa je vedno konsermativen in zmerom oporutumičen.

Norman Thomas pojasnjuje v "Callu", čemu se o New Yorku smatra, da v njemu sistem dveh strank ne velja, ker jih bo letosnjega novembra sedem na glasovnici. Toda na treh bosta Roosevelt in Truman, torej v resnici vse tri ena stranka. Tekmujejo med sabo le, katera izmed njih bo dobila največ glasov za ene in iste kandidate in na podlagi tega zahtevala povoljstvo toliko in toliko služb za nagrade. Poleg teh treh, vse "en", je republikanska. Ostanejo še tri liste. Ena izmed njih je socialistična, drugo imajo eseliste in tretjo pa prohibicista ali kakršna sekta že.

V New Yorku velja torej, karor v večini drugih držav, še vedno dvostrankarski sistem, ki pa pomeni le dve imeni z enim imenom. Dvostrankarski sistem nastane v Zed. državah še tedaj, kadar bo poleg kapitalistične tudi mogočna protikapitalistična stranka. Isto velja za New York. Kaj pomaga, če bodo v nji na tiketu štiri stranke, a v bistvu vse za en in isti program in tri za ene in iste kandidate.

Thomas E. Dewey se je v kritiziranju ameriške in zavezniške vnanje politike v splošnem postavil v obrambo malih in partističnih velikih dežel, nad katerimi misli uveljaviti vladu sile Roosevelt, Churchill in Stalin. Dewey ima posebno slednjega v mislih. Kritika bi bila na mestu, če bi republikanska stranka, kateri sedaj on načeljuje, imela kaj res pravičnega in realističnega v mislih. Ampak le kritizirati — to lahko pomeni, da vojno spet dobimo, nato pa zmago vržemo proč kot da je kvoder. Tako je bilo po prejšnji vojni.

Nacrt "štirih" držav (v resnici so samo tri, ki kaj pomenijo) za kontrolo nad svetom je le še v obrisih. Kritiki ga oznanjujejo za nadvlasto, ki bi ustvarovala vse šibke z oboroženo in ekonomsko silo. Ni verjetno, da je kak tak sporazum za dolgotrajno dobo sploh mogoč, še manj pa izvedljiv. Toda če bodo vedešile vztrajale pri njemu, teda so kritiki z Deweyjem vred v pravem. Tak mir bo le premirje, kakor zadnjice.

Republikanska stranka, ki kandidira Deweyja za predsednika Zed. držav, prav gotovo nima nobene alternative proti slabemu načrtu demokratske stranke. Kajti obe sta za stari red, za stare krivice, za imperializem, ki ga obe tajita, in zato sta obe za nadaljevanje oboroževanja, za nove baze in vse sorte take stvari, ki neizogibno vodijo v vojno. Toda kaj pa naj od kapitalističnih strank druga prizakujemo? Mar so sedaj kaj drugačne, kakor pa so bile leta 1914, in 1918 ter 1920 in pozneje?

Nemci padajo na treh frontah

Dokler ni bilo "druge" fronte, je Nemčija izgubljala v množinah v resnicah le na vzhodni fronti, kjer je bilo po ruskih in drugih zavezniških podatkih in cenzitvah ubitih in ujetih nad osem in pol milijona nemških vojakov. Ranjeni, katerih je bilo tudi več milijonov, tu niso všeti.

Na italijanski in na zapadni fronti v Franciji segajo nemške izgube tudi že v stotisoči mož. Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Naročite si dnevnik

"PROSVETA"

Naročina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leto; \$1.50 za četrto leto; za Chicago in Cicero

\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leto; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Ako vam je naročina posamezna, obnovite jo čimprej!

ITALIJANSKI DECKI, ki ameriškemu vojaku zagotavlja, kako jih veseli, da morejo pomagati v vojni proti fašizmu. Slika je iz Ljubljane v Italiji.

NE BOJMO SE RAZNIH MNENJ IN KOMENTARJEV

Herminie, Pa. — Večkrat me kdo vpraša, kam pravzaprav spadam, ko me sodi po pisaju in privatnem govorjenju. Moj odgovor je, da začasno pod nobeno disciplino. Pod sedanji federacijami pišemo za bližanje vseh dobromislečih ljudi in za boljšo bodočnost. Zato smo več ali manj odgovorni sami sebi. Podajamo drug drugemu svoja osebna mnenja, ali kot bi rekel, "one man opinion". In če imajo misli kakršega samostojnega pri tem več vpliva kot koga druga, bo to vendar nekaj koristilo pri sestavljanju nove družbe.

Vsled tega sem pristaš svobode in demokracije. Ako bodo ljudje svobodno izražali svoje misli, bodisi ustreno ali pismeno, se bo vselej iztekel tako, da bodo vsi imeli pravico do svoje miselnosti in pa do pogojev za zivljenjski obstanek.

To je skozi zadnjih 150 let dokazala Amerika. Zato želimo drugim narodom enake pravice.

"Mar ne vidiš, da so tu tudi diktature, ki se kavsojata ta z enim, druga z drugim geslom?"

Takega tarnačanja je veliko. Pa se tolazijo: "Najboljše je, da je človek zmerom nekoliko gluhan v pijan, da se ti ni treba toliko jeziti nanje."

Med temi samopasnimi ljudmi so tudi oni, ki niso šli skozi nobeno solo masne produkcije, pa bodisi čevljev, avtom, mesni, farmskih strojev itd. Ali poskusili pri gradnji cest, izravnjanju hribov, vrtanju tunelov in tako naprej. Ne poznamo vrednosti dela.

Mnogi trdijo, da je bila ta vojna potrebna. Le vojna bo ljudem izravnala slumsne in pošnile mesta, da bodo potem lahko zgradili na razvalinah moderne hiše s hladilnimi napravami in v vsemi drugimi pripomočki moderne tehnike. Drugi menijo, da kar je bilo za deda dobro, je tudi zan.

Prideš v pomenike in rečeš ali pa slišiš: "Kdo more priseči, da se niso sovjetske armade umikale pred Nemci prostovoljno v notranjost?"

In rečeš ali pa slišiš, da so raščelo med Nemci in kominterci, ni tako veliko kot si ga mi представljamo. "Bomo videli," je rekel "taslepi". To je, ako bo operacija uspešna.

Neki govornik je na "odličenem" shodu dejal, da bi bilo tudi za to deželo koristno, če bi se slumsne prisilno podroblo. N. pr., ljudje bi se morali izseliti in potem bi se spuščalo na obsojena mesta raketa torpeda Hitlerjeve sorte in rušilno delo bi bilo opravljeno. Nato pa bi zgradili nova, moderna mesta in ljudje bi živelni v njih udobno in srečno. Tako se fantazira. Na Dunaju so poskusili z gradnjami delavskih stanovanj in so priljubili uspeli (Karl Marx Hoff), a ker so uspevali s svojim socialnim delom preveč, so jih napadli in tudi v delavskih palaca so streljali.

New Leader z dne 12.8 ima n. pr. članek o Rusiji, čigar avtor je odlično žurnalist Wm. H. Chamberlin. Prepotoval je Rusijo, jo študiral in rad razpravljal o njej. Pisal o Wallacejevih iz-

javah, ki jih je naslovil sovjetski in ameriški javnosti s svojega obiska v Sibiriji in na Kitajskem. Wallace primerja Sibirijo z našim zapadom in pravi, da imata oba ta velika kraje še sijajno bodočnost, posebno, če stopita v velike ekspanzije. Sibirija ima pri tem še posebno veliko obetačo bodočnost in na nji je prostora za nadaljnje milijone ljudi. Wallace je primerjal našo v rusko zgodovino in dejal, da smo mi pionirsko dobo na našem zapadu že prestali, Sibirija pa je še v nji. Zadnji Wallacejev stavek je New Leader izpustil, komentira pa, da naseljevanje na naš zapad je bilo prostovoljno in komur ni šlo po sreči, si je moral sam sebi pripisati. Naseljevanje v Sibiriji, pravi omenjeni avtor, pa je bilo prisiljeno pod carji in še bolj v velikem pod sedanjim vladom. V obeh slučajih, je Sibirija prisilna delavnica za one, ki so bili izgnani v njo. V tem je veliko briške resnice. Ampak Chamberlin bi moral vedeti, da je podnebje v Sibiriji in na ameriškem zapadu različno, in da se je vršilo na ameriški zapad naseljevanje največ kadar so bile krize in velika izkorisčanja na vzhodu.

Sibirija nima teh pogovov. Zato jo naseljujejo siloma, karor so nekoč angleški kapitalisti Avstralijo siloma naseljevali. Tja se pred 140 leti pošljali starke, politične prekuču in upornike. Težko je bilo onim jetnikom, a njihni potomci imajo sedaj eno najbolj naprednih držav in vlad na svetu. Način naseljevanja v Avstralijo je bil brutalen, kakor je v Sibiriju. Toda potomci izgnancev se sedaj nič ne zgražajo, ker jim je prišel na ta način v posest nov kontinent.

Kadar torej kritiziramo, dajmo misli tudi v nasprotno smer, pa nam bo razvoj lagije zapasti in presojati. In če si poražen v komentarjih, se ni treba jeziti. Pa se v drugič boljše oborži, da ne bo podlegel. Čitaj zgodovino in uči se iz nje, pa boš, ko pride čas, z lahko vestjo zapustil ta svet in odšel v večna lovišča z zavestjo, da mati ni zastonj trpela, ko ti je dala življenje.

Anton Zornik.

D. W. HOAN V VLOGI DEM. KANDIDATA

Milwaukee, Wis.—Daniel W. Hoan, ki je bil dolgo vrsto let župan tega mesta in aktiven v socialistični sekciji Jugoslovenskega pomožnega odbora in podr. št. 60 SANS, je bilo sklenjeno, da se to jesen priredi v Chicagu v velika veselica, katera čisti dobček bo šel v pomoč ameriškemu Rdečemu križu. Ta priredeval se bo vršila v nedeljo 19. novembra 1944 v slovenski dvorani, Cermak Rd in Wolcott Ave. Natančen program bo objavljen pravočasno. Za sedaj le prosimo vsa slovenska društva, klube in organizacije, da na isti dan ne prirejajo svojih prireditvev, ker s tem bi škodovali sebi in nam.

Rodljubni pozdrav,
John Gottlieb, tajnik.

Chicago, Ill. — Na zadnji redni seji podružnice št. 8 Slovenske sekcije Jugoslovenskega pomožnega odbora in podr. št. 60 SANS, je bilo sklenjeno, da se to jesen priredi v Chicagu v velika veselica, katera čisti dobček bo šel v pomoč ameriškemu Rdečemu križu. Ta priredeval se bo vršila v nedeljo 19. novembra 1944 v slovenski dvorani, Cermak Rd in Wolcott Ave. Natančen program bo objavljen pravočasno. Za sedaj le prosimo vsa slovenska društva, klube in organizacije, da na isti dan ne prirejajo svojih prireditvev, ker s tem bi škodovali sebi in nam.

Dolg zvezne vlade je narastel julija na \$208,573,594,426, ob času japonskega napada na Pearl Harbor pa je znašal \$55,039,819,926. Narastel je torej ogromno, tako, da znaša sedaj na vsakega moškega, žensko in otroka \$1,510, ali \$1,098 več kot je znašal 30. novembra 1941.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street

CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Poročila o volitvi delegatov

Cas konvencije Slovenskega ameriškega narodnega sveta se z veliko naglico približuje. Zastopstvo na konvenciji bodo imeli SANsove podružnice in one ustanove, ki so pomagale zgraditi SANs in mu v njegovi napornem delu nudile gmotno in moralno pomoč. Pravico do zastopstva imajo tudi vsi redni člani izvršnega in širšega odbora, katere je izvolil Slovenski narodni kongres, ali kateri so zavzeli izpraznjeno mesto kakoge odstoplega odbornika. To bo torej resnično SANsova konvencija.

Veliko število podružnic in drugih od delegata upravičenih organizacij je že poslalo svoje poročilo o izvolitvi. Nekatere podružnice pa, dasi so tudi že izvolile svoje konvenčne zastopnike, še niso obvestile upravnih uradov o rezultatu volitev. Prosimo vse te podružnice, da izpolnijo rezultativno poročilo in ga nemudoma pošljejo v naš urad.

Vsem onim, ki so se obrnili na SANssov urad za informacije glede stanovanja, naj bo pojasnjeno, da obilica drugega dela nam ne dopušča skrbeti še za to. Vsem dotičnim priporočamo, da stopijo v stik s kakim znancem v Clevelandu v svrhu preskrbe stanovanja, ali naj rezervirajo sobe v kakem hotelu. Obveščeni smo, da bo v slučaju potrebe rezerviral sobe tudi praviljni odbor clevelandskih podružnic st. 39.

Konvenčne seje se bodo vršile v Slovenskem narodnem domu na St. Clairju, ki se nahaja med 64. in 65. cesto. Prva seja se prične v soboto 2. septembra ob 9. dopoldne. Vsi delegati in odborniki se naj registrirajo pri poverilnem odboru med 8. in 9. uro, tako da se bo zborovanje lahko pričelo brez kake izredne zamude. Delegati naj ob času registracije izroče svoje povetrinice.

Članek za to kolono je prejšnji teden prispeval SANsuv predsednik Ebin Kristan, čigar ime pa je pomotoma bilo izpuščeno. Kdor ga ni prečital, naj pošče svoj list in ga sedaj prečita. Članek ni samo poduten, temveč je prežet z velikim navdušenjem in upanjem za uspeh dela, ki ga vrši v svoji borbi za svobodo in demokracijo tisti del slovenskega naroda, ki se je dobro zavedel velikanske prilike za resnično zmago pravice nad krivico. Slovenski Amerikanci bi brez vsakega izgovaranja lahko veliko pripomogli in olajšali našim borcem ogromne napire in orjaške žrtve s tem, da bi v čim največji meri podprli SANs in delo, ki ga vrši v korist našega junaškega naroda v starri domovini.

Progressivne Slovenke, ki se vedno udejstvujejo v mnogih človekoljubnih zadevah, so pričele kampanjo za zbiranje prispevkov, s katerimi bi se kupila ambulanca slovenski osvobodilni vojski. Našim rojakom pripomogamo, da se odzovete apelu naših marljivih rojakov iz Cle-

veljana, *¹ bo potrebna vsota kmalu nabранa.

Slovenska narodna podpora jednota bo v imenu članstva sama kupila popolnoma opremljeno ambulanco za slovenske partizane. Članstvo SNPJ je eden izmed glavnih stebrov v zgradbi SANs. Velikodušni zaključek glavnega odbora, da priskoči narodnim borilcem na pomoč s tem, da s svojimi sredstvi poskrbi za moderno opremljen rešilni voz, je nadaljnja priča jednotine vere v principu, za katere se borijo naši rojaki v starri domovini.

Tako gre torej ta reč iz Centra pa do enega kraja sveta do drugega.

Leo Vider, ki smo ga videli dostikrat v Centru, potem pa ga Uncle Sam pozval v službo medikal-kora, je bil v tej vojni že širom sveta, vedno v brigah na ranjence. Poročajo, da pride v kratkem na dopust, ali pa bo morda že doma, ko bodo objavljene te vrstice.

Važno vprašanje na konvenciji bo, kakšne korake bomo podvzeli, da bo narodu v starri domovini čim preje mogoče dobiti obleko, čevljave, hrano, zdravstvene potrebuščine in sploh vse, česar mu primanjkuje. Graditi bo treba relifni fond. V tamem se bo treba bolj organizirati, veliko, veliko več delati. Važna vloga v tem humanitarnem naporu bo pripadla tudi našim ženam in dekletonom. Narod v starri domovini že vprašuje: Kaj delajo naše Slovenke v Ameriki?

Mirko G. Kuhel.

TRI VLADE SI DALE MANDAT PREUREDITI SVET V TRAJEN MIR

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Kako je stvar izšla, je v zgodbini zelo tragično poglavje.

Malih dežel se ni hotelo poslušati ne takrat, ne sedaj. Pač pa se jih v imperialističnih krogih velesil dolži odgovornosti za razprtije, če ne celo za vojne sedaj, kakor takrat, dasi je ravno narobe res.

Ali se bodo dotaknili vzrokov?

Iz vseh dosedanjih prerekjan med diplomati je razvidno, da konferenca v Dumberton Oaks ne predvideva sprememb v socialni, to je v ekonomski svetovni uredbi. V Teheranu je obvezljalo, da će Amerika in Anglija pustiti Rusijo v njenem gospodarskem redu pri miru, se tudi ona ne bo v njunega umeščala.

Ker pa se ljudstva povsod upirajo proti sistemu izkorisčanja, bo treba nekomu zajeziti ta val, in ta nekdo naj bosta predvsem Anglia in Amerika, pa tudi Rusija naj pritrdi, kadar potreben, kakor je storila v Italiji.

Prav lahko se zgodi, da Dumberton Oaks ne bo odnesel nič večjega imena v zgodbino, kadar ga je Versailles. Kajti ljudstva so to pot veliko bolj odločna, da si bodo po vojni sama risala svojo usodo.

Kako je z vašim znancem, sosedom, prijateljem? Ste mu kdaj priporedili, da naj si naroči Proletarca? Poskusite, morda ga pridobite!

Komur je za ohranitev Proletarca, se bo odzval klic za prispevanje v sklad

dvestoterih

V tiskarni so nam tisk znatno podražili, poština je višja, in cene papirja in pisarniških potrebuščin naraščajo, dočim je naročnina na Proletarca ista kar kor je bila.

V nadomestitev teh višjih izdatkov in za kritje rednega primanjkljaja je bil na predlog Joškota Ovna ustanovljen poseben SKLAD DVESTOTERIH PROLETARCU V PODPORO.

Vsek izmed njih se obvezuje prispevati najmanj \$5 v ta namen.

Ako se že niste, odzovite se tudi vi za pristop med DVESTOTERI.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago. — Frank Groser, ki je bil v Centru že v raznih odborih, je nedavno sporočil, da je "nekje v Franciji". Njegov brat Lucas je na pacificiških otokih v bojih proti Japoncem že dolgo časa.

Arley Božičnik, bivši tajnik Slovenskega centra in družabnega kluba, je tudi v Franciji.

Frank Sodnik se nahaja, kolikor nam znano, še nekje v mornarični kampi na zapadu.

Oscar Godina, tudi naš bivši tajnik, je nekje v Angliji.

Tako gre torej ta reč iz Centra pa do enega kraja sveta do drugega.

Leo Vider, ki smo ga videli dostikrat v Centru, potem pa ga Uncle Sam pozval v službo medikal-kora, je bil v tej vojni že širom sveta, vedno v brigah na ranjence. Poročajo, da pride v kratkem na dopust, ali pa bo morda že doma, ko bodo objavljene te vrstice.

Center in urade v njemu sta obiskala sgt. Larry Langerholc, in pa njegova suproga. Prišla sta iz Texasa, kjer je Larry na vežbanju. Od tu sta šla na obisk na domove njunih staršev v Johnstown, Pa. Z njima je šla hčerka Johna in Frances Rak. Frances je Larryjeva sestra. Eden izmed Langerholcov si nov je v tej vojni že izgubil življenje. Njegova ladja je bila torpedirana na Pacifiku.

Koncem minulega tedna je nas obiskala Mrs. Ann Medvešek s svojo hčerko.

V zvezno vojno službo je odšel Darwin Taschwer. Bil je čestokrat v Centru in dokler je bil povski zbor Sava aktiven, je pel v njemu. V armado je odšel 19. avgusta.

Enako sta bila poklicana vajo Victor Komuchar in Rudy Schroef.

Michaela Readinga v Californiji bo morda zanimalo, če mu povemo, da smo vzlci suši, ki je trajala skozi skoro ves julij in avgust, ohranili priljivo zelenja in tudi rože cveto. Stalnega vrtnarja nimamo, a pomaga, kolikor kdo utegne, oziroma hoče, glavno delo pa vršita Lukša Groser in njegova žena.

Cimvečja bo družba, več bo prijateljev in priložnost za posmenke ter družabnost v prosti naravi. Torej ne pozabite rezervirati si nedeljo 17. septembra za snidenje s prijatelji na klubovem pikniku pri Keglu. — P. O.

Gostov je prihajalo sem obilno posebno v vročih večerih. Sede po kloplah pod katalpami in se menijo o tem in onem, pri tem pa opazujejo balincarje, ki se v potu svojega obrazu mučijo, kdo bo boljši "blížal" in kdo boljše "zbiral".

DRUS. "NADA" SNPJ PRIREDI ZABAVO

Chicago. — Vzlič vojnim časom so se članice društva Nada št. 102 SNPJ spet okorajile in sklenile prirediti veselico. Vrnila se bo v soboto 14. oktobra v dvorani SNPJ.

Kadar vam bo katera izmed članic ponudila vstopnico, kujite jo, ker članice Nade naklonjenost rade vračajo z udeležbo na drugih priredbah in na mnogih tudi pomagajo.

To žensko društvo — ki ima štiri fante v službi strica Sama — je vsikdar radevole podpiralo vse napredne ustanove, pomagalo v stavkah, v relifnih akcijah in kjer je moglo do delovati za dobro stvar.

Prispeva Rdečemu križu, SANSu, v jugoslovanski pomožni odbor in je v Prosvetni matici. Na svoji zadnji seji je prispevalo v prid akciji Progresivnih Slovenk za nakup ambulance v pomoč partizanom \$10. Ob lanskem božiču je poslalo vsakemu izmed omenjenih štirih fantov po \$5 iz društvene blagajne. Letos se bo to število pomnožilo še za dva, torej že šest, in ne bi bilo prav, če se jih ob prazničnih društvo zopet ne spomnimo.

Upajmo, da bo do oktobra vojne že konec in potem bomo imeli še več vzroka veseliti se in to našo priredo spremeniti v veselico zmaghe.

Kaj bo vse pripravljenega, da se boste čim boljše zabavali, vam povedo članice, kadar vam bodo ponudile vstopnice.

Ako bi delavei s takim veseljem podprli delavski tisk, kakor podpirajo zavajajo časopise, bi bilo kažljivo kmalu konec.

NEMCEM NA VZHODNI FRONTI ruska ofenziva ne dovoli nobenega oddiha. Morajo se zdrževati. Gornje je slika iz Pskova, iz katerega je rdeča armada Nemce pognala v svoji letosnji ofenzivi.

NE POZABITE PRITI NA KLUBOV PIKNIK!

Chicago, III. — Dočim ima hrvatska naseljava vsako nedeljo kakoge pol ducata piknikov, so pa slovenski letos jako redki, kot tudi slovenske prirede v splošnem. Klub št. 1, ki jih je včasih imel po štiri in več na letu, jih je vsled vojnih razmer mednarodne vojne opustil. En vzrok tudi je, ker so klubovi člani aktivni v raznih drugih akcijah in na priredbah, v katerih se gre za pomoč JPO-SS, Sansu itd.

Klub je imel vsako leto dve prirede v korist Proletarca, ki so prinesle do \$500 in včasi celo več čistega dobička v ta namen.

Zadnjo jesen nismo imeli nobene, niti ne letos še, sklenili pa smo prirediti v nedeljo 17. septembra v korist lista piknik, ki se bo vršil v Keglovem vrtu v Willow Springsu.

Vstopnina bo prosta. Odbor se bo potrudil, da bo čim več začne in v do vsega skoraj.

One, ki jim bo mogoče iti na piknik z avtom, prosimo, da pripomorejo k večji udeležbi s tem, da povabijo prijatelje s sabo. Drugi imajo priložnost peljati se tja v busih, ki vozoči iz Chicago mimo Keglovega vrta vsak uro.

Cimvečja bo družba, več bo prijateljev in priložnost za posmenke ter družabnost v prosti naravi. Torej ne pozabite rezervirati si nedeljo 17. septembra za snidenje s prijatelji na klubovem pikniku pri Keglu.

Progresivnim Slovenkam moramo čestitati na njih uspehu. Sveta se hitro bliža določeni kvoti. Ako želi katero društvo ali posameznik iz zunanjih naselbin prispeti v ta namen, naj pošije svoj dar na glavnico Josie Zakrajšek, 7603 Cornelija Ave., Cleveland, O.

V Londonu je trgovec s perutnino Manuel Andur računal z kokoš \$5.40, oblastveno določena cena pa je \$2.30. Za to krištev je bil obsojen na \$2.30 globe.

"Cvetke" povedala, da "fathra" ni doma. Nekateri, ki pravijo, da pozajmo njegove namene, prerokujejo, da bo svoje fašistično delovanje obnovil po vojni, toda pod drugim imenom.

Cudno je, da mu katoliška cerkev njegovega fašističnega, preveratnega, pro-Hitlerjevega gibanja ni nikoli ovirala in se celo zvezna oblast se dolga razglasila, začele se bodo preiskavati, a med tem bodo prekupci dobili svoje, nekaj stotisočakov pa bodo izdali advokatom in politikom, da jih bodo branili v zbornicah. Tako je bilo tudi zadnjih. Obljuba, da v tej vojni ne bo novih milijonarjev, pa se je izjavila že pred napadom na Pearl Harbor.

Ameriške žrtve v Normandiji

Od pričetka invazije 6. junija pa do 6. avgusta je bilo v Normandiji ubitih 16,434 ameriških vojakov, 76,535 je bilo ranjenih in 19,704 pogrešanih, skupaj 112,673.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini.

Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.

Ustanavljajo nova društva. Deset Šlanov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zaverink

PHYSICIAN and SURGEON

3724 West 26th Street

Tel. Crawford

PROLETAREC

Roots of Race Prejudice

The Philadelphia transport strike was a drab and disturbing affair. But it had one amusing angle. Whole coves of liberals were disturbed out of the comfortable ruts of their thinking. They had been saying for years that the bosses were responsible for race hatred.

The 6,000 white men went on strike because eight Negroes were upgraded and given the chance to operate trolley cars. Without Negroes as motormen and conductors, the transportation systems of scores of cities would break down during these war years. In obeying the law and falling in line with the common practice of the country, the Philadelphia transit system was making it possible to continue its essential service to the country's number two war-production area. But the thousands of white workers left the whole region flat rather than work with eight black men.

There may be more back of this disgraceful sight than meets the eye. Disloyal connivers against the war and the government may be involved. But what made it possible was the stupid prejudice of narrow-minded white workers against their black fellows. The discovery of this fact was a rude shock to clever writers who talk a lot about the working class without coming into contact with it.

The one fact that stares us in the face is that the labor unions have failed in their job on education. From now on the Negroes cannot be kept out and cannot be ignored. They will be working at all the levels. The obvious task of the unions is to teach their members something about race. The murderous kind of mythology which leads to race antagonisms fades before understanding. Workers can be taught the plain lesson that unity is necessary to their success. The Philadelphia traction workers belong to a CIO union. The CIO has recently taken the lead in workers' education. There is a little job cut out for them in Philadelphia.—The New Leader.

"Smarter Than the Men Who Made It"

Harvard University has just been presented with the "perfect machine." It is a better mathematician than Einstein. One writer says: "It is smarter than the men who made it."

The man primarily responsible for the contraption is Howard H. Aiken, who, until this war called him into the navy, was an associate professor for mathematics in the Harvard School of Engineering. He had the assistance of the engineers of a big calculating machine company.

Aiken got the idea about 10 years ago; and the last six years have devoted to design, construction and testing.

The net result is a huge super-calculating machine, which, in an incredibly short time, can solve "mathematical jobs which cannot be solved now because of their intricacy and the enormous time and personnel which would be required to work them out."

The New York "Times" pays the inventors this pretty compliment:

"But nobody invented Commander Aiken and his colleagues, and nobody could predict them. In them lay the eternal mystery of the human mind, which cares more for knowledge than for bread and which, not knowing in advance just where truth resides, never rests in its search for it."—Labor.

Close-Up of Continent

The fundamental situation brought to light as the Allied armies advance in France and Italy is this:

Members of a small minority are in good financial circumstances. They are the ones who are enjoying the night life, who are able to shop in the well-stocked stores. They can get expensive wines, cosmetics, musical instruments, smart frocks, silk stockings. They eat in good cafes. They sleep between freshly laundered sheets. They keep up the luxurious standards of high society. They are the ones who have money enough to buy in the black market...

This second group appears to be the one that has been chosen by the British and U. S. governments. In England, Prime Minister Churchill attaches great importance to the "monarchical principle." In this country, Secretary of State Cordell Hull says U. S. foreign policy is built around the idea of stability. And temporary relief for the masses of Europe is being planned through the United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

Dissatisfaction with this policy of maintaining the status quo is beginning to show up, however. The indignation of soldiers over the attitude of the privileged groups in Italy and France is being reflected in the stories sent back by war correspondents. The soldiers want to know why they should be expected to fight and possibly sacrifice their lives just to bolster up the position of these groups.

Also, within the U. S. Government, officials are questioning the wisdom of following the British lead on maintenance of the status quo. They are wondering whether the U. S., in shouldering a large part of Europe's relief burden, actually is underwriting Europe's social system, with its war-increased gap between rich and poor. They doubt that the U. S. should consent to be a partner to this policy.

For all these reasons, the problem of what to do about social conflicts in the newly freed countries of Europe is being studied by U. S. officials, many of whom are convinced that, if moderate changes are prevented now, extreme changes are all the more certain to come later.—United States News, Washington, D. C.

WILLING TO LEARN

Missionary—Do you folks know anything about religion?

Cannibal—Well, we had a little taste of it when the last missionary was here.

THE MARCH OF LABOR

Matteotti's Son Carries On Fight Against Fascism Where His Father Was Silenced

The Allies entered Rome on June 5th. But the American war correspondents must have been too busy with their coverage of military developments to note a great political event which took place on June 10th, five days after the city was occupied. June 10th is the anniversary of the murder of Giacomo Matteotti, the great Socialist leader, by the blackshirt gangsters operating on orders from Mussolini himself.

On this day, that is, on the occurrence of the 20th anniversary of that political assassination which shook the fascist regime, the Romans, still jubilant over their deliverance from the Nazi-Fascist yoke, gathered 20,000 strong on the very spot where the beloved anti-fascist martyr was kidnaped, that is, on the Lungotevere Arnaldo da Brescia, to pay homage to his memory.

And yet, that event was of profound significance, for, present at the historic ceremony, was the son of the martyr, Matteo Matteotti. The emotion which was evoked by the presence of young Matteotti, our correspondent reports, is beyond description. The thousands present did not even know that he was still alive. For it must be remembered that as a child, after the murder of his father, when attending school he was forced to assume another name, for the name Matteotti for a long time continued to sound "doom" in the ears of the dictator.

As soon as the announcement was made that the son of Giacomo Matteotti was present, the great crowd was deeply moved; several men reached him, seized him and carried him on their shoulders through the throng. Young Matteotti then delivered a brief address. While he was speaking, tears filled the eyes of most of the listeners. When he had finished, Pietro Nenni, editor of the Socialist Daily "Avanti!", which reappeared in Rome shortly after that city's liberation, embraced and kissed him. That was a stirring scene that will live in the memory of the 20,000 participants.

Young Matteotti, who had participated in the patriotic struggle behind the lines, has revealed himself a brilliant orator and forceful writer. He is now Secretary of the Young Socialist Federation of the Socialist Party of Italy, and editor of its official organ "Socialist Revolution", of which there is a clandestine edition being published in Northern Italy.—La Parola.

SAV DEMORALIZATION SPREADING IN ARMIES OF OCCUPATION

WASHINGTON.—Demoralization is spreading in the ranks of Hitler's followers in occupied countries, the Free Yugoslavia radio said in broadcast monitored for the Office of War Information. Desertsions of individuals and whole groups, the broadcast continued, have become increasingly frequent among Hitler's Slovene Domobranstvo army.

These troopers come over with weapons and equipment, the broadcast said. Members of a minor Domobran group from Novo mesto surrendered with their weapons to units of the Free Yugoslavian Cankar brigade. At Rihenberk in Primorje, 90 Domobran soldiers after having established contact with sections of the National Army of Liberation, went over to the Army of Liberation, with their weapons and their equipment. First, however, they wiped out a small number of Germans in (Rihenberk) and other places and killed the commander of the White Guard in that place. They also brought two mortars and ten machine guns.

Of 120 men of the Domobran garrison in Postojna only 24 remained; all others joined the Army of Liberation, the broadcast reported.

The liberation army in the Slovene territory is guarding the harvest against daily attack by the occupying garrisons, the broadcast added, and related that several weeks ago occupying forces at a

certain village, finding that a store of corn was guarded and could not be taken away, set it on fire. In Zuzemberk they demanded 30 tons of corn from the peasants. "Full warfare is being waged for the harvest," the broadcast said and added confidently: "It will end in our favor. In the Valley of Krka the harvest was finished five days sooner than in peace time. The National Army of Liberation, and the rear, constitute a firm unity, and that is why we shall also win the battle for the harvest."

"ARMORED" BIBLES CONFERRED FAKES

The business of selling bibles guaranteed to protect soldiers from battlefield death or wounds came to an end when a Pittsburgh firm recently admitted such claims are fraudulent.

Indicted by the Federal Trade Commission, Arthur Von Senden Company, signed a statement asserting that its "armored" Bibles are not capable of deflecting bullets, shrapnel or bayonets and will not physically protect the person carrying one of them.

Of course, the swindlers were not sent to jail.

BLIND WORKERS AID WAR

Blind workers are doing a great job on war production, Manpower Chief Paul V. McNutt declared. Over 2,000 of them are handling key operations in war plants, he said.

IN THE WIND

From THE NATION

One of the things that may have contributed to Wallace's defeat was a book. Its title is "Statesmanship and Religion"; its author Henry J. Wallace. It consists of three lectures Mr. Wallace delivered at the Chicago Theological Seminary and another he delivered before the Federal Council of Churches, and was published in 1934 by the Roundtable Press. It was circulated by reactionary Democrats Thursday night and Friday of convention week, among a few important Wallace leaders. A dozen or more passages were marked. These passages were taken out of context to prove that Wallace was (a) anti-Catholic, (b) anti-Protestant, (c) atheistic, (d) communistic, and (e) fascistic. Anyone who read the book in its entirety could easily see that Wallace is none of these things, but the carefully marked passages appeared damning when read alone.

The Old Guard argued that the Republicans might use these passages if Wallace were nominated.

The photograph desk of a national news syndicate reports that Dewey insists on "serious, non-smiling" pictures, because, he says, the campaign is serious.

The Post Library at Camp Perry, Ohio, with more than seven thousand volumes, has been closed for lack of funds to pay the librarian. At the same camp a private with a master's degree in librarianship is guarding war prisoners.

A Red Cross car carrying a soldier with a heavily bandaged hand and another with crutches drew alongside a Fifth Avenue bus. "Isn't that a shame!" said a lady bus passenger. "Yes, those poor fellows," replied her male companion. "Oh, no, that isn't what I mean," said the lady. "Look at that sign: 'Donated by Local 32B, Building Service Employees International Union, A. F. L.' Isn't that a shame for the Red Cross?"

American business men may not trust the Soviet government, but they certainly intend to do business with it. Printers' Ink, an advertising journal, reports a 300 percent increase in advertising by American industrial and engineering firms in "American Engineering and Industry," a Russian-language technical monthly published by Amtorg. "Catalog of American Engineering and Industry, 1944-45 Edition," another Amtorg publication, will have 1,350 pages of advertising placed by more than seven hundred American firms. The last edition, in 1942, carried about 250 pages of advertising.

American business men may not trust the Soviet government, but they certainly intend to do business with it. Printers' Ink, an advertising journal, reports a 300 percent increase in advertising by American industrial and engineering firms in "American Engineering and Industry," a Russian-language technical monthly published by Amtorg. "Catalog of American Engineering and Industry, 1944-45 Edition," another Amtorg publication, will have 1,350 pages of advertising placed by more than seven hundred American firms. The last edition, in 1942, carried about 250 pages of advertising.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

These laws provide for quick payment to companies of money owned by the government when their contracts are ended, for loans to help them ride over delays, and for quick removal of government property left in their plants or on the market.

The Government has said to servicemen: "We will take care of you when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

These laws provide for quick payment to companies of money owned by the government when their contracts are ended, for loans to help them ride over delays, and for quick removal of government property left in their plants or on the market.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.

The fact that, in spite of Uncle Sam's neglect of them, war workers have stayed in the job and produced more and more per hour when your magnificent job of winning this war is done." This was provided in the Veterans' Bill or "GI Bill of Rights," passed by Congress in June and signed by the President on June 22, and in the President's Executive Order setting up the Surplus War Property Administration.